

**NÛBIHAR
AKADEMÎ**

Kovara Akademîk a Xebatên Kurdî ya Navneteweyî
International Peer-reviewed Journal of Kurdish Studies

Cild 5 Jimar 19 Sal 10 - 2023

Volume 5 Issue 19 Year 10 - 2023

Li Ser Navê Pak Ajansê Xwediyê Kovarê û Berpîrsê Karên Nivîsê
On Behalf of Pak Agency the Owner of Journal and Responsible Editor
Pak Ajans Yayıncılık Ltd. Şti. adına Sahibi ve Yazışmaları Müdürü
Süleyman Çevik

Edîtorê Giştî / Editor in Chief

Abdurrahman Adak / Prof. Dr., Mardin Artuklu University, Turkey

Navnîşan/Address

Pak Ajans Yay. Tur. ve Dış Tic. Ltd. Şti.
Zeyrek Mah. Serdap Sk. No: 26/3 Fatih/İstanbul
Tel & Faks: 0212 519 00 09
www.nubiharakademi.com
https://dergipark.org.tr/tr/pub/nubihar
E-mail: nubiharakademi@gmail.com

Yayın Sertifika No: 51437
Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın.
ISSN: 2147-883X

Mîzanpaj & Page Design

Davut Özalp

Çap / Printed By

Meteksan Matbaacılık ve Teknik San. Tic. Aş.
Beytepe Köy Yolu No: 3 06800
Bilkent-Çankaya / Ankara
Matbaa Sertifika No: 46519

Kovara Nûbihar Akademîyê ji aliyê van îndeksan ve tê naskirin:
The Journal of Nûbihar Akademî is accepted by these indexes:

Nûbihar Akademî kovareke bihekem, akademîk û navneteweyî ye. Di demsalên bihar û payîzê de salê du caran tê weşandin. / Nûbihar Akademî is an international peer-reviewed academic journal. It is published biannually in spring and autumn.

DESTEYA EDÎTORÎYÊ / EDITORIAL BOARD

Edîtorê Giştî / Editor in Chief

Abdurrahman Adak / Prof. Dr., Mardin Artuklu University, Turkey

Edîtorê Rêvebirîyê / Managing Editor

Hayrullah Acar / Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey

Cîgirên Edîtor / Assist. Editor

Ayhan Tek / Assoc. Prof., Muş Alparslan University, Turkey

Leyla Kaplan / Mardin Artuklu University, Turkey

Şehmus Kurt / Dr., Mardin Artuklu University, Turkey

Edîtorên Zanistên Zimanî / Language Sciences Editors

Nurettin Beltekin / Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey

Songül Gündoğdu Yücel / Dr., Muş Alparslan University, Turkey

Tahirhan Aydın / Prof. Dr., Mardin Artuklu University, Turkey

Edîtorên Zanistên Edebiyatê / Literature Sciences Editors

Bakhtiar Sadjadi / Assoc. Prof., Kurdistan University, Iran

Farangis Ghaderi / Dr., University of Exeter, England

Hemin Omar Ahmad / Dr., Soran University, Kurdistan-Iraq

Kenan Subaşı / Dr., Mardin Artuklu University, Turkey

Osman Aslanoğlu / Assoc. Prof., Dicle University, Turkey

Zülküf Ergün / Dr., Mardin Artuklu University, Turkey

Edîtorên Zanistên Cîvakî / Social Sciences Editors

Ahmet Gemi / Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey

Esmail Shams / Dr., Allameh Tabatabai University, Iran

İbrahim Bor / Assoc. Prof., Indiana University, USA

Shahab Vali / Dr., Mardin Artuklu University, Turkey

Edîtorê Nirxandîna Pirtûkan / Book Review Editor

M. Emin Purçak / Assoc. Prof., Muş Alparslan University, Turkey

Edîtorên Zimanî / Language Editors

Kurmancî / Kurmanji: Yunus Demir / Kurdology MA, Mardin Artuklu University, Turkey

Îngilîzî / English: Cihat Yılmaz / PhD student, Vytautas Magnus University, Lithuania

Soranî / Sorani & Farisî / Persian: Mezher İbrahîmî / Wanebêj / Lecturer, Kurdistan University, Iran

Zazakî / Zazaki: Bilal Zilan / Kurdology MA, Mardin Artuklu University, Turkey

Tirkî / Turkish: Ebubekir Gören, Kurdology MA, Mardin Artuklu University, Turkey

Desteya Şêwrê / Advisory Board

Abbas Vali / Prof. Dr., Independent Academician

Abdulwahab Khalid Musa / Prof. Dr., Nawroz University, Kurdistan-Iraq

Hamit Bozarslan / Prof. Dr., École des Hautes Études en Sciences Sociales, France

Jalile Jalil / Prof. Dr., Instituta Kurdzaniyê, Wien, Austria

Martin Van Bruinessen / Prof. Dr., Universiteit Utrecht, Nederlands

Mesut Yeğen / Prof. Dr., Independent Academician

Philip G. Kreyenbroek / Prof. Dr., Georg-August University, Germany

Salih Akin / Prof. Dr., Rouen University, France

NAVEROK / CONTENTS

JI EDÎTORÎYÊ/EDITORIAL07-09

Anksiyeteya Kurdîaxêvan Teoriyeke Derûnnasiya Civakî:

Teoriya Helwestên bi Bingehên Reftarî

Anxiety of Kurdish Native Speaker A Social Psychology Theory:

Behavioral Based Attitude Theory

NUH BOZKUR11-34

Ferîštenasî di Êzîdîtî û Yarsanîyê da

Angelology in Yazidism and Yaresanism

HEVAL BATU35-51

هه‌وله‌ک بو ئیکگرتنا پینقیسا زمانئ کوردی

An Attempt to Unite the Orthography of the Kurdish Language

HUDA ESMAEL SALEH 53-67

DOSYA: KURDÊ ZAZA

EDÎTORÊ DOSYA: NURETTİN BELTEKİN..... 69-72

Osmanlı Coğrafya Kitaplarında Zazalar ve Zaza Coğrafyası

Kıtabanê Cografyayê Osmanîyan de Zazayî û Cografyayê Zazayan

ERCAN ÇAĞLAYAN..... 73-95

Hetê Awanî ra Romanê Kilama Pepûgî

The Novel Called The Song of The Cuckoo in Terms of Structure

HARUN BOZKURT - İLYAS AKMAN.....97-122

Analîzê Arketîpkî yê Sanika “Xerîb û Nasib”î

The Archetypical Analysis of the Tale of “Xerîb and Nasîb”

OKAN ALAY 123-134

Çarçewaya Çar Fonksîyonê Folklorî de Edetê Dîwan yê Zazayan

Diwan Tradition in Zazas in the Context of Four Function of Foklore

METİN ÇİFTÇİ 135-142

Kitabê Mehmed Arîfî yê Binbir Hadisî de Derheqê

Dersim û Dersimijan de Vîrardişê Ey

Mehmet Arif’s Recollections About Dersim and Dersimites in

His Book of Binbir Hadis

VEYSEL YILDIZHAN..... 143-152

Ji Edîtorîyê

Ji *Nûbihar Akademi* merheba!

Kovara *Nûbihar Akademi* bi jimara xwe ya nozdehem (jimara yekem ya 2023yan) di weşangerîya akademîk a bi kurdî da dikeve deh salîya xwe. Bêguman kovar ji kêma û kasîyan ne xalî ye lêbelê ji aliyê herkesî ve dê bê qebûlkirin ku meşa wê ya akademîk bi îstîqrareke tam didome. Kovar hewl dide ku bi licneya xwe ya navneteweyî ya ku ji pisporên kurdolojîyê pêk tê karekî akademîk ê baş derxe meydanê. Her du şeweyên weşanê yên dijîtal û çapkirî derfetê dide xwîneran ku kovarê bi şeweya çapkirî jî bi dest bixin û bixwînin. Weşanxaneyê *Nûbiharê* bi hilgirtina erkên mîzanpaj û çapa kovarê erkeke girîng hilgirtîye ser milê xwe. Em li vê derê hem keda weşanxaneyê hem jî keda hemû endamên licneyên akademîk ên kovarê bi minnet bi bîr tînin û spasîyên xwe pêşkêşî hemû kedkarên kovarê dikin.

Di vê jimarê da digel nivîsarên li ser babetên giştî dosyeyeke taybet a li ser Kurdên Zaza (Kird) heye ku di bin edîtorîya **Dr. Nurettin Beltekinî** da hatiye amadekirin. Di jimarê da pênc lib jê yên dosyeya Kurdên Zaza bi temamî heşt gotar hene.

Ji nivîsarên giştî ya ewil nivîsa **Nuh Bozkur** e ku bi ser navê *Anksiyeteya Kurdîaxêvan Teoriyeke Derûnnasiya Civakî: Teoriya Helwestên Bi Bingehên Reftarî* hatiye amadekirin. Bozkir di wê xebata xwe da li ser yek ji mijarên sereke ya derûnnasiya civakî helwestê rawestayê û lê hûr bûye ka beşdarîya atolyeyên hînkirina zimanê kurdî li ser helwestên axiftina bi Kurdî çawa bandor kirîye. Di nivîsara din a giştî da **Heval Batu** bi xebata xwe ya bi ser navê *Ferîştênasî di Êzîdîtî û Yarsanîtiyê da* berê xwe dide qadeke teolojîyê û hewl dide ku di du dînen qedîm ên Kurdan de, ango di Yarsanîti û Êzîdîyatîyê da kulta (cult) ferîşteyan analîz bike.

Di nivîsara din a giştî da **Huda Esmael Saleh** li ser mijareke aktûel a Kurdîyê disekine. Ew bi nivîsara xwe ya bi ser navê *چارەسەر بیا چەند پێتین کێشه ل سەر د رینفیسای زمانێ کوردیدا* (Çareserîya Çend Tîpên Kêşe li ser di Rênivîsa Zimanê Kurdî da) hin pêşniyazan dike da ku rêyên çareserîyê peyda bike ji bo rênivîsa Kurdî ya bi tîpên Aramî.

Di dosyeya taybetî da pênc gotaren li ser tarîx, ziman, folklor û edebiyata zaza-yan cih digirin. Çar ji gotarên dosyeyê gotarên resen in û yek jî wergêran e. **Dr. Ercan Çağlayan** di xebata xwe ya bi ser navê *Kîtabanê Cografyayê Osmanîyan da Zazayî û*

Cografyayê Zazayan da ku xebateke qada dîrokê ye di nav pirtûkên erdnîgarîyê yên Osmanîyan da li şopa Zazayan digere. **Harun Bozkurt** û **Dr. İlyas Akman** li ser berhemeke edebiyata modern a Zazakî xebitîne. Ew di xebata xwe ya bi serenavê *Hetê Awanî ra Romanê Kilama Pepûgî* da romana *Kilama Pepûgî* ji aliyê awanî û hêmanên din ên romannûsîyê ve dinirxînin. **Dr. Okan Alay** xebata xwe li ser folklorê Zazayan kirîye û di gotara xwe ya bi serenavê *Analîzê Arketîpê yê Sanika Xerîb û Nasib* da li ser çîrokeke bi Zazakî xebitîye. Dr. Alay di wê xebata xwe da çîroka bi nave *Xerîb û Nesîb li gor teorîya arketîpan a C.G.Jungî* analîz kirîye. Di dosyeya taybetî da xebata **Dr. Metin Çiftçi** jî li ser folklorê ye. **Dr. Çiftçi** di gotara xwe ya bi serenavê *Çarçewaya Çar Fonksiyonê Folklorî da Edetê Dîwan yê Zazayan* da li ser materyalên folklorîk yên ku ji nav gel berhev kirine rawestîyaye. Di dosyaya taybetî a li ser Kurdên Zaza (Kird) da gotara dawî wergêranek e. **Veysel Yıldızhan** di xebata xwe ya bi serenavê *Kitabê Mehmed Arîfî yê Binbir Hadîsî da Derheqê Dersim û Dersimijan da Vîrardişê Ey* da beşek ji pirtûkeke bi osmanî wergêraye ser zaravayê Zazakî.

Dosyaya jimara bê (jimara duyem a sala 2023ê) dê di bin edîtorîya Dr. Zülküf Ergünî da li ser babeta “Rastnivîsîna Kurdî” bê amadekirin. Bi hêvîya ku em di jimara bê ya *Nûbihar Akademîyê* da bi dosyayeke têr û tijî û bi babetên curbicur ên giştî li pêşberî we akademîsyen û vekolerên hêja bin, bimînî di nav xêr û xweşîyê da.

Abdurrahman Adak
Edîtorê Giştî

Editorial

The journal of Nûbihar Akademî enters its tenth year of academic publication in Kurdish with its nineteenth issue (the first issue of 2023). Of course, the journal is not without flaws, but everyone will accept that its academic progress continues with complete stability. The journal is trying to do a good academic work with its international board, which consists of experts in Kurdish studies. There are both digital and printed editions so that readers can receive and read the journal in printed form as well. Nûbihar Publishing House fulfills an important role by performing the editorial and printing tasks of the journal. We would like to take this opportunity to express our gratitude for the work of the publisher and the work of all the members of the journal's scientific advisory board, and to express our thanks to all the journal's staff.

In this issue, along with articles on general topics, there is a special file on Zaza Kurds (Kird) edited by **Dr. Nurettin Beltekin**. There are a total of eight articles in the issue, five of which are about Zaza Kurds.

The first of the articles is **Nuh Bozkur**'s text entitled *Anxiety of Kurdish Native Speaker/ A Social Psychology Theory: Behavioral Based Attitude Theory*. In his work, **Bozkur** focused on one of the main issues of social psychology and focused on how participation in Kurdish language teaching workshops has affected the attitudes of speaking in Kurdish. In another general text, **Heval Batu**, with his work entitled *Angelology in Yazidism and Yaresanism*, works in the field of theology and tries to analyze the cult of angels in two ancient religions of the Kurds, that is, in Yarsanism and Yazidism.

In another general article, **Huda Esmael Saleh** focuses on a current Kurdish issue. He makes some recommendations in his text entitled *ل سەر د رینقیسا زمانی کوردیدا چار سەرییا چەند پیتتین کێشه* (An Attempt to Unite the Orthography of the Kurdish Language) to find solutions for Kurdish script with Aramaic characters.

The special file contains five articles on the history, language, folklore and literature of the Zazas. Four of the articles in the file are original articles and one is a

translation. **Dr. Ercan Çağlayan**, in his work entitled *Zazas and Geography of Zaza in the Ottoman Geography Books*, which is a work in the field of history, searches for the traces of the Zazas in the geography books of the Ottomans. **Harun Bozkurt** and **Dr. İlyas Akman** studied on a work of modern literature from Zazaki. In their work entitled *Kilama Pepûgî Novel in terms of Structure*, they evaluate the novel *Kilama Pepugi* from the perspective of structure and other elements of the novel. **Dr. Okan Alay** has worked on the folklore of Zazas and in his article titled *The Archetypical Analysis of the Tale of “Xerîb and Nasîb”*, he has worked on a story in Zazaki. In that work, **Dr. Alay** has analyzed the folk tale called *Xerîb and Nasib* according to C.G.Jung’s archetypal theory. In the special file, the work of **Dr. Metin Çiftçi** is also about folklore. **Dr. Çiftçi** has focused on the folkloric materials that he collected from the people in his article entitled *Diwan Tradition in Zazas in the Context of Four Function of Foklore*. In the special file on Zaza Kurds (*Kird*), the last article is a translation. **Veysel Yıldızhan** has translated a part of a book in Ottoman into the Zazaki dialect in his work entitled *Mehmet Arif’s Recollections About Dersim and Dersimites in His Book of One Thousand And One Hadiths*.

The special file of the next issue (the second issue of 2023) will be under the editorship of Dr. Zülküf Ergün and will be prepared on the “Kurdish Ortography”. We hope that in the next issue of Nubihar Akademi, we will be able to present you academicians and researchers with a complete file and various general topics. May you have good health and joy.

Abdurrahman Adak
Editor in Chief